

K PROCESNÝM PODMIENKAM KONANIA O SÚLADE PRÁVNÝCH PREDPISOV

1. Nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) vo všeobecnosti predstavuje situáciu, keď sa navrhovateľ vo vzťahu k ústavnému súdu domáha niečoho, na čo ústavný súd nie je oprávnený, a to buď preto, lebo vôbec nie je spôsobilý viesť konanie o takej veci, alebo preto, že síce je oprávnený viesť také konanie, avšak nie je oprávnený rozhodnúť v tejto veci spôsobom, aký navrhovateľ požaduje svojím návrhom na začatie konania.

2. V rámci konania o súlade právnych predpisov nemôže ústavný súd sám rozhodnúť o zrušení napadnutého právneho predpisu. K strate platnosti právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ktorých nesúlad s Ústavou Slovenskej republiky, kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou, prípadne s iným predpisom vyššej právnej sily ústavný súd zistil, nedochádza v Slovenskej republike rozhodnutím ústavného súdu, ale ex constitutione za podmienok ustanovených v čl. 125 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

3. V rámci konania o súlade právnych predpisov nemôže ústavný súd vybočiť z rámca návrhu na rozhodnutie určeného navrhovateľom, nemôže rozhodnúť o niečom inom alebo navyše (s výnimkou situácie predpokladanej ustanovením § 40 zákona o ústavnom súde) a nemôže ani sám vykonať konverziu navrhovateľom chybné formulovaného petitu návrhu na začatie konania. V situácii, keď je petit návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov navrhovateľom z hľadiska práva nesprávne formulovaný, musí ústavný súd – s ohľadom na viazanosť ústavného súdu petítom – návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov odmietnuť.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 3/2014 z 12. februára 2014)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. februára 2014 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľudmily Gajdošikovej, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Lajosa Mészároša, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika predbežne prerokoval návrh Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a b) Ústavy Slovenskej republiky, ktorým navrhol zrušenie ustanovenia § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, zrušenie ustanovení § 30, § 149 ods. 2 a § 372t zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, ako aj zrušenie ustanovení § 14a až § 14c vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, a takto

r o z h o d o l :

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 22. apríla 2013 doručený návrh Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „navrhovateľ“), zastúpeného predsedom senátu Ing. JUDr. Miroslavom Gavalcom, PhD., označený ako „Návrh podľa článku 125 ods. 1 písm. a) a b) v spojení s čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky na zrušenie ustanovenia § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), ustanovenia § 30 a § 149 ods. 2 a § 372t Občianskeho súdneho poriadku a ustanovení § 14a až § 14c vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb“.

2. Navrhovateľ vo svojom návrhu uviedol: «V právnej veci vedenej na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 1 So/43/2012 proti odporkyni: Sociálna poisťovňa – ústredie, navrhovateľka R. A., zastúpená ustanoveným advokátom, napadla rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 28. marca 2012 č. k. 8 Sd/19/2012-32. [...] Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd“) uznesením sp. zn. 1 So/43/2012 zo 17. 07. 2012 vyzval a poučil v zmysle § 43 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len O.s.p) navrhovateľku, akým spôsobom má svoje odvolanie doplniť. Súčasne ju listom z 25. 09. 2012 odkázal na Centrum právnej pomoci. Navrhovateľka postupne listami z 10. 12. 2012 a 14. 12. 2012 konajúcemu súdu oznamovala priebeh poskytovania právneho zástupcu z Centra právnej pomoci. Následne listom z 24. 01. 2013 advokát ustanovený na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci požiadal konajúci súd o zaslanie informácie o stave konania, v čom mu bolo aj vyhovené.»

3. Navrhovateľ ďalej uviedol: «Najvyšší súd počas predbežného prerokovania prejednávanej veci sp. zn. 1 So/43/2011 dospel k záveru, že ustanovenie § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) - ďalej len „zák. č. 327/2005 Z. z.“; a ustanovenia § 30 a § 149 ods. 2 a § 372t O.s.p. spolu s ustanoveniami § 14a až § 14c vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhl. č. 655/2004 Z. z.“) natoľko závažným spôsobom znižujú úroveň súdnej ochrany, že sú v rozpore s ústavným poriadkom, konkrétne s článkom 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2, čl. 141 ods. 2 a čl. 142 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj so zásadami obsiahnutými v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných práv a ľudských slobôd a článku 14 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (č. 120/1976 Zb.), a preto podáva podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky v spojení s ustanovením § 37 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov návrh na zrušenie uvedených ustanovení právneho poriadku.»

4. Napadnutému ustanoveniu § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)

v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi“) navrhovateľ vytyka, že ním dochádza k nelegitímnemu prenosu súdnej právomoci na správny orgán, pričom odôvodnenie návrhu týkajúce sa tohto ustanovenia navrhovateľ uzatvára tým, že najvyšší súd sa „... oprávnene domnieva, že ustanovenie § 15 ods. 2 zák. č. 327/2000 Z. z. je v rozpore s článkom 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 2 a čl. 142 ods. 1 Ústavy slovenskej republiky a z uvedených dôvodov ho navrhuje zrušiť.“ (bod 25 odôvodnenia návrhu na začatie konania).

5. Napadnutým ustanoveniam § 30 v spojení s § 372t zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky súdny poriadok“ alebo „OSP“) navrhovateľ vytyka, že môžu spôsobovať dodatočné prieťahy v súdnom konaní, ako aj to, že súd môže byť v ich dôsledku postavený do neistej situácie, či má v prerokúvanej veci ďalej konať, alebo má čakať na informácie od účastníka súdneho konania, či požiadal Centrum právnej pomoci o poskytnutie právnej pomoci (ďalej aj „centrum“) a určenie advokáta a ak áno, ako bolo o jeho žiadosti s konečnou platnosťou rozhodnuté. Odôvodnenie návrhu v tejto časti navrhovateľ uzatvára tým, že najvyšší súd sa „... oprávnene domnieva, že ustanovenie § 30 v spojení s § 372t O.s.p. je v rozpore s článkom 1 ods. 1, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 Ústavy slovenskej republiky (alternatívne čl. 6 ods. 1 Dohovoru, či čl. 14 Paktu). Ďalej prijatím uvedených ustanovení sa neprijateľným spôsobom zasiahlo do nedeliteľnej a celistvej súdnej moci v rozpore s čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 2 a čl. 142 ods. 1 ústavy, a preto z uvedených dôvodov ich navrhuje zrušiť.“ (bod 34 odôvodnenia návrhu na začatie konania).

6. V prípade ustanovenia § 149 ods. 2 OSP poukazuje navrhovateľ predovšetkým na jeho údajný rozpor s ustanovením § 212 OSP v kontexte odvolaní podaných advokátmi ustanovenými pôvodne súdmi za právnych zástupcov v súdnych konaniach, ak napádajú iba výšku priznanej odmeny za právne zastupovanie. Navrhovateľom tvrdený rozpor vedie podľa jeho názoru ku „konfliktnej viazanosti odvolacími dôvodmi“. Napadnutému ustanoveniu navrhovateľ zároveň vytyka aj jeho nesprávne systematické zaradenie do Občianskeho súdneho poriadku, keďže podľa jeho názoru toto ustanovenie „patrí do jeho tretej hlavy označenej rubrikou Platenie trov konania a nie do rubriky Náhrada trov konania tohto procesného predpisu“. Odôvodnenie návrhu týkajúce sa tohto napadnutého ustanovenia navrhovateľ uzatvára tým, že najvyšší súd sa „... oprávnene domnieva, že ustanovenie § 149 ods. 2 v spojení s § 372t O.s.p. je v rozpore s článkom 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy slovenskej republiky (alternatívne čl. 6 ods. 1 Dohovoru). Ďalej prijatím uvedených ustanovení sa neprijateľným spôsobom zasiahlo do nedeliteľnej a celistvej súdnej moci v rozpore s čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 2 a čl. 142 ods. 1 ústavy, a preto z uvedených dôvodov ich navrhuje zrušiť.“ (bod 46 odôvodnenia návrhu na začatie konania).

7. Právnej úprave obsiahnutej v napadnutých ustanoveniach § 14a až § 14c vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška o odmenách a náhradách advokátov“) navrhovateľ vytyka, že v jej dôsledku dochádza k nerovnakosti v odmeňovaní advokátov, pričom odôvodnenie návrhu týkajúce sa tejto časti navrhovateľ uzatvára konštatovaním, podľa ktorého sa najvyšší súd „... oprávnene domnieva, že ustanovenia § 14a až § 14c citovanej vyhl. č. 655/2004 Z. z. sú v rozpore s článkom 1 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 písm. a) a s dopadom na kvalitu právnej pomoci v zmysle čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky, a preto z uvedených dôvodov ich navrhuje zrušiť.“ (bod 52 odôvodnenia návrhu na začatie konania).

8. Najvyšší súd v petite svojho návrhu na začatie konania navrhol, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že „ustanovenia § 15 ods. 2 zákona č. 327 /2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), ustanovenia § 30 a § 149 ods. 2 a § 372t Občianskeho súdneho poriadku ako aj ustanovení § 14a až § 14c vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb sa zrušujú dňom, ktorý Ústavný súd v náleze ustanoví“ (bod 53 odôvodnenia návrhu na začatie konania).

II.

9. Podľa čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) je ústavný súd nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

10. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy rozhoduje ústavný súd o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

11. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. b) ústavy rozhoduje ústavný súd o súlade nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a so zákonmi.

12. Podľa čl. 125 ods. 3 ústavy ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlada, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c), aj s inými zákonmi, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. d), aj s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

13. Podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh na začatie konania súd.

14. Podľa čl. 131 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o návrhoch podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a b) ústavy v pléne. Plénum ústavného súdu sa uznáva nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov. Ak sa táto väčšina nedosiahne, návrh sa zamietne.

15. Podľa čl. 144 ods. 2 ústavy ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

16. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

17. Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho

sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou. Podľa § 19 zákona o ústavnom súde sa súdom podľa § 18 ods. 1 písm. d) uvedeného zákona rozumie príslušný senát alebo samosudca. Podľa § 21 ods. 4 zákona o ústavnom súde ak je účastníkom konania súd, zastupuje senát jeho predseda.

18. Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) zákona o ústavnom súde dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

19. Podľa § 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania sa ústavnému súdu podáva písomne. Návrh musí obsahovať, akej veci sa týka, kto ho podáva, prípadne proti komu návrh smeruje, akého rozhodnutia sa navrhovateľ domáha, odôvodnenie návrhu a navrhované dôkazy. Návrh musí podpísať navrhovateľ (navrhovatelia) alebo jeho (ich) zástupca.

20. Podľa § 37 ods. 3 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania okrem všeobecných náležitostí uvedených v § 20 musí obsahovať

a) označenie predpisu, ktorého nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily sa namieta, s vyjadrením, či navrhovateľ napáda predpis v celom rozsahu alebo v jeho časti, prípadne v jednotlivom ustanovení,

b) označenie predpisu vyššej právnej sily, jeho časť alebo jednotlivé ustanovenie alebo označenie medzinárodnej zmluvy, jej časti, alebo jednotlivého ustanovenia, s ktorým napadnutý predpis nie je v súlade.

21. Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone.

22. Podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

23. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

24. Podľa § 30 OSP účastníka, ktorý požiada o ustanovenie advokáta a u ktorého sú predpoklady, aby bol oslobodený od súdnych poplatkov, súd odkáže na Centrum právnej pomoci. O tejto možnosti súd účastníka poučí.

25. Podľa § 149 ods. 2 OSP ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci, náhradu trov právneho zastúpenia upravuje osobitný predpis (pričom príslušná poznámka pod čiarou odkazuje na ustanovenie § 15 zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi, pozn.).

26. Podľa § 372t OSP – ktorý je prechodným ustanovením k úpravám účinným od 1. januára 2012 – neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov.

27. Podľa § 15 ods. 2 zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi ak oprávnenej osobe nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, advokátovi prizná centrum odmenu za právne zastupovanie (príslušná poznámka pod čiarou odkazuje na § 14a a § 14b vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov, pozn.) podľa ustanovení osobitného predpisu [v zmysle príslušnej poznámky pod čiarou sa týmto právnym predpisom rozumie

zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov, pozn.]. To neplatí, ak advokát právo na náhradu trov konania neuplatnil riadne a včas v konaní pred súdom; v takom prípade advokátovi právo na priznanie odmeny centrom nevznikne.

28. Ustanovenie § 14a vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov znie:

„(1) Ak ďalej nie je uvedené inak, odmena je 130 eur.

(2) Odmena je

a) vo veciach upravených Občianskym zákonníkom 200 eur,

b) vo veciach upravených Zákonom o rodine 130 eur,

c) vo veciach upravených Zákonníkom práce 150 eur,

d) vo veciach upravených Obchodným zákonníkom 200 eur.

(3) Rovnaká odmena ako v odseku 2 patrí advokátovi za zastupovanie v odvolacom konaní a dovolacom konaní.

(4) Vo veciach obnovy konania je odmena 160 eur za celé konanie o povolenie obnovy konania vrátane odvolacieho konania.

(5) Vo veciach mimoriadneho dovolania je odmena 130 eur.

(6) Ak je advokát ustanovený za opatrovníka v konaní, patrí mu odmena 15 eur za celé konanie vrátane odvolacieho konania a dovolacieho konania.“

29. Ustanovenie § 14b vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov znie:

„(1) Ak je predmetom odvolania alebo dovolania len rozhodnutie o náhrade trov konania, o určení lehoty na plnenie, o predbežnej vykonateľnosti, o príslušenstve pohľadávky alebo rozhodnutie procesnej povahy, odmena je 50 eur.

(2) Ak oprávnenú osobu zastupoval advokát v mimoriadne náročnej alebo skutkovo zložitej veci, Centrum právnej pomoci môže zvýšiť odmenu najviac o 100 %.

(3) Ak advokát zastupuje v rovnakej veci v konaní spoločne dve oprávnené osoby alebo viac osôb, odmena sa zvýši o 20 % bez ohľadu na počet spoločne zastupovaných osôb.

(4) Pri spojení dvoch alebo viacerých vecí, ktoré skutkovo súvisia, najvyššia odmena sa zvyšuje o polovicu; odmena za ostatné veci sa neprizná. To neplatí, ak spojenie vecí vyplýva zo zákona.

(5) Ak je vec vyriešená mimosúdne bez podania návrhu na začatie konania na súd, odmena je 100 eur.

(6) Ak advokát nezastupoval oprávnenú osobu do právoplatného skončenia veci, patrí mu 50 % odmeny. Ak došlo k zániku zastupovania v odvolacom konaní alebo dovolacom konaní, odmena za zastupovanie pred súdom nižšieho stupňa sa neznižuje.“

30. Podľa § 14c vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov sa ustanovenia § 14a a § 14b nepoužijú, ak náhradu trov advokátovi priznáva súd ako zástupcovi určenému Centrom právnej pomoci.

III.

31. Ústavný súd návrh navrhovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna ústavného súdu podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde.

32. V rámci skúmania základných procesných podmienok konania najprv pristúpil k posúdeniu, či je vo vzťahu k návrhu navrhovateľa oprávnený konať a rozhodnúť. Ústavný súd teda pristúpil k preskúmaniu toho, či je daná jeho právomoc.

33. V rámci tohto preskúmania ústavný súd zistil neodstrániteľný nedostatok procesnej podmienky konania, a to nedostatok právomoci v zmysle čl. 125 ústavy. Uvedené odôvodňuje takto:

34. Najvyšší súd podal návrh, ktorým navrhuje, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že ustanovenie § 15 ods. 2 zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núde, ustanovenia § 30, § 149 ods. 2 a § 372t Občianskeho súdneho poriadku, ako aj ustanovenia § 14a až § 14c vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov sa zrušujú dňom, ktorý ústavný súd v náleze ustanoví.

35. Nedostatok právomoci ústavného súdu vo všeobecnosti predstavuje situáciu, keď sa navrhovateľ vo vzťahu k ústavnému súdu domáha niečoho, na čo ústavný súd nie je oprávnený, a to buď preto, lebo vôbec nie je spôsobilý viesť konanie o takej veci, alebo preto, že síce je oprávnený viesť také konanie, avšak nie je oprávnený rozhodnúť v tejto veci spôsobom, aký navrhovateľ požaduje svojím návrhom na začatie konania (obdobne Wagnerová, E. – Dostál, M. – Langášek, T. – Pospíšil, I. Zákon o Ústavním soudu s komentářem. Praha : Wolters Kluwer, 2007).

36. V rámci posúdenia, či je daná právomoc ústavného súdu prerokovať a rozhodnúť vec, ktorej sa návrh navrhovateľa v danom prípade týka, sa ústavný súd najprv zaoberal otázkou, či je oprávnený viesť taký typ konania, ktorý navrhovateľ mienil svojím návrhom iniciovať.

Z označenia návrhu samotným navrhovateľom „Návrh podľa článku 125 ods. 1 písm. a) a b) v spojení s článkom 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky na zrušenie...“ vyplýva, že ide o návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a b) ústavy a podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, pričom aj z odôvodnenia tohto návrhu vyplýva, že navrhovateľ sa domnieva, že ním napadnuté ustanovenia právnych predpisov sú „v rozpore“ s právnymi predpismi vyššej právnej sily.

Pokiaľ teda ide o zodpovedanie otázky, či je ústavný súd oprávnený viesť konanie, ktoré navrhovateľ mienil svojím návrhom iniciovať, odpoveď je kladná. Navrhovateľ namietala nesúlad právnych predpisov nižšej právnej sily s právnymi predpismi vyššej právnej sily, pričom ústavný súd je v zmysle čl. 125 ústavy oprávnený viesť takýto typ konania.

37. Ústavný súd sa následne zaoberal tým, či je zároveň aj oprávnený rozhodnúť v tejto veci spôsobom, aký navrhovateľ v návrhu na začatie konania požaduje.

Z označenia návrhu, ako aj z jeho petitu, ktorým navrhovateľ žiada, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že napadnuté ustanovenia „sa zrušujú dňom, ktorý Ústavný súd v náleze ustanoví“, jednoznačne vyplýva, že navrhovateľ sa svojím návrhom nedomáha, aby ústavný súd rozhodnutím vyslovil nesúlad napadnutých právnych predpisov nižšej právnej sily s právnymi predpismi vyššej právnej sily, ale domáha sa toho, aby ústavný súd napadnuté ustanovenia svojím rozhodnutím priamo zrušil. Napokon aj z odôvodnenia návrhu na začatie konania je bez akýchkoľvek pochybností zrejmé, že navrhovateľ nepožaduje vyslovenie nesúladu napadnutých ustanovení dotknutých právnych predpisov, ale priamo ich zrušenie rozhodnutím ústavného súdu.

38. Z čl. 125 ods. 3 ústavy však jednoznačne vyplýva, že ak ústavný súd v rámci konania o súlade právnych predpisov identifikuje nesúlad medzi právnymi predpismi uvedenými v čl. 125 ods. 1 ústavy, svojím rozhodnutím vysloví nesúlad týchto právnych predpisov, v dôsledku čoho príslušné právne predpisy nižšej právnej sily, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia strácajú účinnosť. V prípade, že orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, neuvedú tieto právne predpisy do súladu s ústavou, resp. s iným právnym predpisom vyššej právnej sily do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu, také predpisy, ich

časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu.

39. Ústavný súd teda v rámci konania o súlade právnych predpisov nemôže sám rozhodnúť o zrušení napadnutého právneho predpisu. Môže „len“ vysloviť (konštatovať) existenciu nesúlady napadnutého právneho predpisu s ústavou, resp. s iným právnym predpisom vyššej právnej sily. Publikovaním nálezu o nesúlade napadnutého právneho predpisu s ústavou, resp. s iným právnym predpisom vyššej právnej sily v Zbierke zákonov Slovenskej republiky nedochádza priamo k zrušeniu tohto právneho predpisu, ale len k strate jeho účinnosti, a až po márnom uplynutí šesťmesačnej lehoty na uvedenie takéhoto právneho predpisu do súladu s ústavou, resp. s iným právnym predpisom vyššej právnej sily, dochádza ex constitutione aj k strate platnosti daného právneho predpisu.

K strate platnosti právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ktorých nesúlad s ústavou, kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou, prípadne s iným predpisom vyššej právnej sily ústavný súd zistil, teda nedochádza v Slovenskej republike rozhodnutím ústavného súdu, ale ex constitutione za podmienok ustanovených v čl. 125 ods. 3 ústavy.

40. Z už uvedeného vyplýva, že ústavný súd je síce oprávnený viesť konanie, na začatie ktorého podal navrhovateľ návrh, avšak nie je oprávnený rozhodnúť v tejto veci spôsobom, aký navrhovateľ svojím návrhom na začatie konania požaduje, keďže v rámci konania o súlade právnych predpisov ústava ústavnému súdu nezveruje oprávnenie rozhodnúť o zrušení napadnutých právnych predpisov, ale „len“ oprávnenie vysloviť (konštatovať) existenciu nesúlady napadnutých právnych predpisov.

41. Ak by hypoteticky ústavný súd v rámci konania o súlade právnych predpisov rozhodol o zrušení napadnutých právnych predpisov, atrahoval by tým právomoc, ktorú mu ústava nepriznáva, a teda by konal mimo právomoci zverenej mu ústavou (ultra vires).

42. Na tomto mieste je potrebné zdôrazniť, že v zmysle § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný návrhom na začatie konania. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa pritom obzvlášť vzťahuje na návrh výroku rozhodnutia (petit), ktorého sa navrhovateľ domáha. Ústavný súd môže rozhodnúť len o tom, čoho sa navrhovateľ domáha v petite svojho návrhu na začatie konania (m. m. I. ÚS 122/05, III. ÚS 2/05, III. ÚS 383/2011, IV. ÚS 60/2011, II. ÚS 361/2012, I. ÚS 4/2013).

V rámci konania o súlade právnych predpisov teda ústavný súd nemôže vybočiť z rámca návrhu na rozhodnutie určeného navrhovateľom, nemôže rozhodnúť o niečom inom alebo navyše (s výnimkou situácie predpokladanej ustanovením § 40 zákona o ústavnom súde) a nemôže ani sám vykonať konverziu navrhovateľom chybné formulovaného petitu návrhu na začatie konania.

V situácii, keď je petit návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov navrhovateľom z hľadiska práva nesprávne formulovaný, musí ústavný súd – s ohľadom na viazanosť ústavného súdu petitom – návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov odmietnuť.

43. Ústavný súd, nadväzujúc na už uvedené, považuje za vhodné pripomenúť svoju doterajšiu judikatúru, v ktorej opakovane a konštantne zdôrazňuje, že nie je povinný odstraňovať nedostatky v podaniach navrhovateľov. V prípadoch návrhov na začatie konania podávaných fyzickými osobami a právnickými osobami na taký postup (resp. na zaistenie podania kvalifikovaného návrhu) slúži inštitút povinného právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom a publikovaná judikatúra, z ktorej jednoznačne vyplýva, ako ústavný súd posudzuje nedostatky podaní účastníkov konania (napr. IV. ÚS 409/04, IV. ÚS 168/05,

IV. ÚS 77/08, I. ÚS 162/2010, I. ÚS 368/2010, III. ÚS 357/2010, III. ÚS 206/2010, II. ÚS 309/2010, IV. ÚS 134/2010, IV. ÚS 159/2010, IV. ÚS 213/2010, IV. ÚS 234/2010, I. ÚS 594/2012 a iné).

Zmyslom požiadavky kvalifikovaného právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom je, aby ústavný súd ako špecializovaný súdny orgán ochrany ústavnosti nebol neúmerne zaťažovaný nekvalifikovanými návrhmi a nekvalifikovaným prístupom účastníkov ku konaniu.

Aj v tomto ohľade teda naďalej zostáva v platnosti zásada „vigilantibus iura scripta sunt“, t. j. bdelym patrí právo, a to obzvlášť vtedy, ak ide o osoby (navrhovateľov), ktoré sú zastúpené osobou práva znalou, napr. advokátom, ktorá by svojou profesiou mala zaručovať naplnenie účelu požiadavky kvalifikovaného právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom (m. m. II. ÚS 358/2012, II. ÚS 285/2012, I. ÚS 4/2013, III. ÚS 138/2013, III. ÚS 427/2013, I. ÚS 19/2014).

Napriek tomu, že spomínaná judikatúra ústavného súdu sa týka vymedzenia úlohy kvalifikovaného právneho zastúpenia advokátom v zmysle § 20 ods. 2 zákona o ústavnom súde, je nepochybné, že jej ratio možno v rámci konania o súlade právnych predpisov primerane uplatniť aj vo vzťahu k navrhovateľovi, ktorým je súd, resp. príslušný senát (§ 19 zákona o ústavnom súde), zastúpený predsedom senátu (§ 21 ods. 4 zákona o ústavnom súde), teda osobou, ktorú možno z hľadiska znalosti práva nepochybne považovať za kvalifikovaného zástupcu navrhovateľa.

44. Ústavný súd, majúc na zreteli uvedené skutočnosti, dospel pri predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde k záveru, že nie je oprávnený rozhodnúť o návrhu navrhovateľa spôsobom, ktorý navrhovateľ požaduje, a vzhľadom na to predmetný návrh odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci na rozhodnutie veci.

45. Legitímácia všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov pred ústavným súdom je navyše podmienená spojitou s konaním pred všeobecným súdom vyjadrenou tak, že podaniu návrhu musí predchádzať rozhodovacia činnosť takého súdu v zmysle § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, pričom v rámci tejto rozhodovacej činnosti ako zákonom upraveného postupu je podľa úsudku všeobecného súdu potrebné vyložiť a použiť všeobecne záväzný právny predpis, ktorého nesúlad s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, mieni všeobecný súd uplatniť pred ústavným súdom. Rozhodovacia činnosť všeobecného súdu v zmysle § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde preto ústavný súd chápe ako postup, v ktorom všeobecný súd po začatí konania smeruje k rozhodnutiu vo veci samej, t. j. k výroku o tom, čo je požadované v návrhu na začatie konania (v žalobe). Ak v tomto postupe nemá miesto interpretácia a aplikácia všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorého nesúlad mieni všeobecný súd uplatniť v návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, potom nie je splnený základný predpoklad na ochranu ústavnosti poskytovanú ústavným súdom v konaní podľa čl. 125 ústavy (m. m. PL. ÚS 7/04, PL. ÚS 28/05, PL. ÚS 12/2012).

46. Zmyslom oprávnenia všeobecného súdu iniciovať konanie o súlade právnych predpisov pred ústavným súdom je odstránenie pochybnosti všeobecného súdu o ústavnosti konkrétneho ustanovenia, pred použitím ktorého všeobecný súd stojí, resp. ktorého aplikácia všeobecným súdom prichádza do úvahy.

47. Účelom oprávnenia všeobecného súdu iniciovať konanie o súlade právnych predpisov teda nie je odstraňovanie jeho dodatočne vzniknutých pochybností o ústavnosti procesného ustanovenia, ktoré už v konaní použil a pred bezprostredným použitím ktorého opätovne

nestojí, resp. odstraňovanie pochybností všeobecného charakteru o ústavnej konformite ustanovení, ktorých bezprostredná aplikácia všeobecným súdom neprichádza do úvahy.

48. Navrhovateľom napadnuté ustanovenie § 30 OSP ustanovuje: „*Účastníka, ktorý požiada o ustanovenie advokáta a u ktorého sú predpoklady, aby bol oslobodený od súdnych poplatkov, súd odkáže na Centrum právnej pomoci. O tejto možnosti súd účastníka poučí.*“

Z návrhu na začatie konania, ako aj zo súdneho spisu týkajúceho sa konania pred najvyšším súdom vo veci sp. zn. 1 So/43/2012 vyplýva, že najvyšší súd listom z 25. septembra 2012 podľa § 30 OSP odkázal navrhovateľku na Centrum právnej pomoci. Následne listom z 24. januára 2013 advokát zastupujúci navrhovateľku v súlade s rozhodnutím Centra právnej pomoci o priznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci požiadal najvyšší súd o zaslanie informácie o stave konania, v čom mu bolo aj vyhovené.

Z uvedeného je zrejme, že navrhovateľ v čase, keď v rámci konania vedeného na najvyššom súde nastali zákonom predpokladané podmienky na aplikáciu ustanovenia § 30 OSP, označené ustanovenie aplikoval – odkázal navrhovateľku na Centrum právnej pomoci, ktorej bol následne právny zástupca (advokát) Centrom právnej pomoci aj ustanovený.

Pokiaľ ide o ostatné ustanovenia právnych predpisov napadnuté navrhovateľom, ktoré sa týkajú predovšetkým úpravy vzájomných vzťahov medzi právnym zástupcom a samotným Centrom právnej pomoci pri priznaní odmeny za právne zastupovanie v prípadoch, ak účastníkovi konania nebola priznaná náhrada trov konania súdom, v konaní pred najvyšším súdom nedošlo k procesnej situácii, v ktorej by prichádzala do úvahy ich aplikácia zo strany najvyššieho súdu.

Z uvedených dôvodov nie je možné považovať najvyšší súd za osobu oprávnenú napadnúť ústavnú konformitu predmetných ustanovení, keďže nie je splnený nevyhnutný základný predpoklad oprávňujúci všeobecný súd na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, a to požiadavka súvisu všeobecným súdom napádaných ustanovení s jeho rozhodovacou činnosťou.

49. Vzhľadom na tieto skutočnosti dospel ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrhu podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde k záveru, že návrh navrhovateľa je potrebné odmietnuť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj z dôvodu jeho podania zjavne neoprávnenou osobou.

50. Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej k výroku a odôvodneniu rozhodnutia a odlišné stanovisko sudcu Lajosa Mészárosa k odôvodneniu rozhodnutia.

Odlišné stanovisko

sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej k uzneseniu sp. zn. PL. ÚS 3/2014

Podľa § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pripájam odlišné stanovisko k uzneseniu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. PL. ÚS 3/2014 z 12. februára 2014, ktorým návrh Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a b) v spojení s čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vo veci namietaného nesúladu

- § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 2 a s čl. 142 ods. 1 ústavy,

- § 30 v spojení s § 372t zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 46 ods. 1 (alternatívne s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd), čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 (alternatívne s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd), čl. 141 ods. 2 a s čl. 142 ods. 1 ústavy,

- § 149 ods. 2 v spojení s § 372t OSP s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 46 ods. 1 (alternatívne s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd), čl. 141 ods. 2 a čl. 142 ods. 1 ústavy a

- § 14a až § 14c vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 písm. a) a čl. 46 ústavy

odmietol pre nedostatok svojej právomoci a z dôvodu, že návrh nebol podaný oprávnenou osobou.

1. K odmietnutiu návrhu pre nedostatok právomoci

Podľa môjho názoru ústavnoprávne vymedzenie právomoci ústavného súdu na konanie o súlade právnych predpisov v čl. 125 ods. 1 ústavy je jednoznačné, čo nakoniec potvrdila aj väčšina pléna ústavného súdu na s. 11 odôvodnenia uznesenia, keď konštatovala, že „Pokiaľ teda ide o zodpovedanie otázky, či je ústavný súd oprávnený viesť konanie, ktoré navrhovateľ mienil svojím návrhom iniciovať, odpoveď je kladná. Navrhovateľ namieta nesúlad právnych predpisov nižšej právnej sily s právnymi predpismi vyššej právnej sily, pričom ústavný súd je v zmysle čl. 125 ústavy oprávnený viesť takýto typ konania.“, čomu zodpovedá aj celý obsah predloženého návrhu.

Väčšina pléna však na základe znenia petitu, za ktorý považovala len bod 53 (s. 20), dospela k záveru, že ústavný súd nie je oprávnený zrušiť napadnuté ustanovenia v návrhu označených právnych predpisov, ale len konštatovať ich nesúlad (s čím možno súhlasiť, avšak ústavný súd to mohol jednoducho „vybaviť“ tým, že by návrh v časti dožadujúcej sa navrhovateľom zrušenia napadnutých ustanovení označených právnych predpisov odmietol už pri predbežnom prerokovaní alebo by mu nevyhovelo). Nemohla som však súhlasiť s tým, že ústavný súd uzavrel, že «... je síce oprávnený viesť konanie, na začatie ktorého podal navrhovateľ návrh, avšak nie je oprávnený rozhodnúť v tejto veci spôsobom, aký navrhovateľ svojím návrhom na začatie konania požaduje, keďže v rámci konania o súlade právnych predpisov ústava ústavnému súdu nezveruje oprávnenie rozhodnúť o zrušení napadnutých právnych predpisov, ale „len“ oprávnenie vysloviť (konštatovať) existenciu nesúladu napadnutých právnych predpisov.».

Nazdávam sa, že väčšina pléna si „zjednodušila“ posudzovanie predloženého návrhu len na jeho posúdenie na základe bodu 53 návrhu, pretože len tento považovala za petit, čím ho neodôvodnene zredukovala, pričom jasne formulované právne názory navrhovateľa k namietanému nesúladu napadnutých jednotlivých ustanovení označených právnych predpisov v bodoch 25, 34, 37 a v bode 46 návrhu podľa môjho názoru bolo potrebné považovať za

súčasť návrhu na rozhodnutie, aj keď formálne neboli uvedené „na jednom mieste“ (takúto formálnu podmienku však ani ústava, ani zákon o ústavnom súde neustanovujú).

Ústavný súd sa už vo svojich rozhodnutiach vydaných v konaní podľa čl. 125 ústavy opakovane odvolával na materiálny prístup k ochrane ústavnosti (napr. PL. ÚS 9/2012, PL. ÚS 110/2011) a na materiálne chápanie právneho štátu (napr. PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 16/06, PL. ÚS 6/09, PL. ÚS 3/2012), ktoré zjavne v tomto prípade neuplatnil, hoci by to bolo podľa môjho názoru namieste (už aj s ohľadom na to, že navrhovateľ namietal nesúlad všetkých napadnutých ustanovení označených právnymi predpisov aj s čl. 1 ods. 1 ústavy), tieto princípy teda mal aplikovať.

Rovnako sa nazdávam, že v tomto prípade nie je náležité argumentovať viazanosťou ústavného súdu petitom podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde, odvolávajúc sa výlučne na „senátnu“ judikatúru, pretože konania podľa čl. 125 a čl. 127 ústavy sú kvalitatívne odlišné. Navyše, ústavný súd sa v konaní o súlade právných predpisov takto striktnie viazanosťou petitu sám neriadi, keďže si ho v iných konaniach podľa čl. 125 ústavy už niekoľkokrát prispôbil (napr. PL. ÚS 12/05, PL. ÚS 99/2011), dokonca sám rozhodol o otázkach, na rozhodnutie ktorých podľa môjho názoru nemal právomoc (bod 3 výroku nálezu PL. ÚS 17/08).

Nevidím dôvod na to, aby ústavný súd pri odmietnutí návrhu pre nedostatok svojej právomoci pripomínal „senátnu“ judikatúru, ktorá sa týka povinného právneho zastúpenia v konaní podľa čl. 127 ústavy a absencie povinnosti ústavného súdu odstraňovať nedostatky náležitostí podania, vzhľadom na to, že na konanie ústavného súdu podľa čl. 125 ústavy sa, pokiaľ ide o zastupovanie, vzťahuje špeciálna právna úprava (§ 21 ods. 4 zákona o ústavnom súde) a navyše, návrh bol odmietnutý pre nedostatok právomoci ústavného súdu, a nie pre nedostatok zákonom predpísaných náležitostí, ku ktorým „pripomienka“ v bode 43 (s. 13 – 14) smeruje.

2. K odmietnutiu návrhu v časti týkajúcej sa namietaného nesúladu § 30 OSP a ostatných ustanovení označených právnymi predpisov napadnutých navrhovateľom ako podaného neoprávnenou osobou

a) Odmietnutie návrhu v časti týkajúcej sa namietaného nesúladu § 30 OSP ako podaného neoprávnenou osobou

Podľa môjho názoru z odôvodnenia, podľa ktorého „Z návrhu na začatie konania, ako aj zo súdneho spisu týkajúceho sa konania pred najvyšším súdom vo veci... vyplýva, že najvyšší súd listom... podľa § 30 OSP odkázal navrhovateľku na Centrum právnej pomoci. Následne listom... advokát zastupujúci navrhovateľku v súlade s rozhodnutím Centra právnej pomoci o priznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci požiadal najvyšší súd o zaslanie informácie o stave konania, v čom mu bolo aj vyhovené“, má byť síce „zrejmé, že navrhovateľ v čase, keď v rámci konania vedeného na najvyššom súde nastali zákonom predpokladané podmienky na aplikáciu ustanovenia § 30 OSP, označené ustanovenie aplikoval – odkázal navrhovateľku na Centrum právnej pomoci, ktorej bol následne právny zástupca (advokát) Centrom právnej pomoci aj ustanovený“, nie je však zrejmý dôvod odmietnutia návrhu navrhovateľa v tejto časti. Táto nejednoznačnosť dôvodu je spôsobená „dôsledným“ číslovaním odsekov bez možnosti jednoznačnej identifikácie vzájomných logických súvislostí medzi nimi. Pokiaľ by malo ísť o odôvodnenie odmietnutia tejto časti návrhu ako podaného neoprávnenou osobou (čo možno predpokladať vzhľadom na znenie bodu 49 odôvodnenia), vzťahuje sa na túto časť môj právny názor vyjadrený v nasledujúcej časti označenej písmenom b).

b) Odmietnutie návrhu v časti týkajúcej sa namietaného nesúladu ostatných ustanovení označených právnych predpisov napadnutých navrhovateľom ako podaného neoprávnenou osobou

Podľa môjho názoru aj ústavnoprávne vymedzenie oprávnených subjektov na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov v čl. 130 ods. 1 ústavy je jednoznačné.

Nazdávam sa, že odôvodnenie „Pokiaľ ide o ostatné ustanovenia právnych predpisov napadnuté navrhovateľom, ktoré sa týkajú predovšetkým úpravy vzájomných vzťahov medzi právnym zástupcom a samotným Centrom právnej pomoci pri priznaní odmeny za právne zastupovanie v prípadoch, ak účastníkovi konania nebola priznaná náhrada trov konania súdom, v konaní pred najvyšším súdom nedošlo k procesnej situácii, v ktorej by prichádzala do úvahy ich aplikácia zo strany najvyššieho súdu“, a preto nemožno „považovať najvyšší súd za osobu oprávnenú napadnúť ústavnú konformitu predmetných ustanovení, keďže nie je splnený nevyhnutný základný predpoklad oprávňujúci všeobecný súd na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, a to požiadavka súvisu všeobecným súdom napádaných ustanovení s jeho rozhodovacou činnosťou“, nekorešponduje s dôvodom odmietnutia návrhu ako podaného neoprávnenou osobou, ale s (v súčasnosti už väčšinou pléna akceptovaným) dôvodom odmietnutia návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť (PL. ÚS 10/09, PL. ÚS 39/2011, PL. ÚS 14/2010, PL. ÚS 3/2012, PL. ÚS 111/2011), pretože sa argumentovalo nesplnením požiadavky „súvisu všeobecným súdom napádaných ustanovení s jeho rozhodovacou činnosťou“, t. j. nedostatkom príčinnej súvislosti.

Vzhľadom na uvedené som hlasovala nielen proti odmietnutiu návrhu, ale svoj nesúhlas vyjadrujem aj týmto odlišným stanoviskom.

Odlišné stanovisko sudcu Lajosa Mészárosa

k uzneseniu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. PL. ÚS 3/2014-24

1. Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripájam svoje odlišné stanovisko k uzneseniu č. k. PL. ÚS 3/2014-24 z 12. februára 2014 (ďalej len „odmietajúce uznesenie“). Hoci sa stotožňujem s jeho výrokom tak, ako bol v konečnom dôsledku odhlasovaný, nemôžem sa stotožniť s časťou jeho odôvodnenia.

2. Nemám výhrady k záveru, že najvyšší súd nie je osobou oprávnenou na podanie návrhu, ktorým by mal ústavný súd posúdiť súlad § 15 ods. 2 zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi (ďalej v tomto odlišnom stanovisku len „zákon o BPP“), § 30, § 149 ods. 2 a § 372t OSP a § 14a až § 14c vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov (body 45 až 48 odmietajúceho uznesenia).

2.1 Z obsahu návrhu najvyššieho súdu je zrejmé, že najvyšší súd už navrhovateľku v konaní pred ním odkázal na Centrum právnej pomoci, ktoré jej aj prideliť advokáta. Tým ale najvyšší súd vyčerpal svoju úlohu predvídanú ustanovením § 30 OSP. Podstata prejudiciality napadnutej právnej normy ako predpokladu legitimácie všeobecného súdu podľa čl. 144 ods. 2 ústavy spočíva v tom, že musí ísť o právnu normu, ktorú by súd v dôsledku svojej viazanosti (čl. 144 ods. 1 ústavy) mal použiť, ale použiť ju nechce, lebo podľa neho odporuje nadradeným právnym normám. Článok 144 ods. 2 ústavy potom umožňuje súdu riešiť konflikt medzi viazanosťou všetkými normami uvedenými v čl. 144 ods. 1 ústavy práve podaním návrhu ústavnému súdu, ktorý je jediný kompetentný tento konflikt právnych noriem vyriešiť (čl. 125 ústavy).

Ak však najvyšší súd určitú normu už aplikoval a neprichádza do úvahy zvrátenie už nastalej právnej situácie a jej opätovná aplikácia, potom všeobecný súd zjavne nepotreboval

uvedený konflikt vyriešiť. Pocítanie takého konfliktu „ex post“, za stavu, že už daná norma nebude aplikovaná, je rýdzo akademickou úvahou a neslúži účelu čl. 144 ods. 2 ústavy, teda riešeniu konfliktu viazanosti viacerými normami. V prerokúvanej veci najvyšší súd nezrejmlil, prečo by – po úspešnom ustanovení advokáta sťažovateľke Centrom právnej pomoci, ktorý sa aj ujal svojich úloh – mala v danom konaní opätovne prichádzať do úvahy aplikácia postupu odkázania sťažovateľky na Centrum právnej pomoci podľa § 30 OSP.

2.2 To isté sa týka ustanovenia § 15 ods. 2 zákona o BPP, ktoré upravuje právomoc Centra právnej pomoci priznať odmenu advokátovi v prípade, ak táto nebola priznaná v rámci náhrady trov konania. Z návrhu nie je vôbec zrejmé, ako môže prichádzať do úvahy aplikácia tohto ustanovenia (najvyšším) súdom v iných konaniach než pri preskúmaní rozhodnutia Centra právnej pomoci o tejto otázke (o to však v prerokúvanej dôchodkovej veci nejde).

Ustanovenie § 149 ods. 2 OSP sa vyčerpáva v odkazovacej norme, pričom najvyšší súd (okrem § 15 ods. 2) neoznačil žiadne iné ustanovenie zákona o BPP, ktorého aplikácia by v danom prípade mala prichádzať do úvahy.

Aplikácia prechodného ustanovenia § 372t OSP je vylúčená už tým, že sa týka „neskončených konaní, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta“, pričom z logiky veci (ide o prechodné ustanovenie) vyplýva, že pred 1. januárom 2012 muselo prísť práve k ustanoveniu advokáta. V prerokúvanej veci však bol advokát ustanovený až v januári 2013, nie predtým, resp. nič také z návrhu nevyplýva.

2.3 Pokiaľ ide o ustanovenia § 14a až § 14c vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov, tieto ustanovenia upravujú „Paušálnu odmenu advokáta za zastupovanie osoby v materiálnej núdzi vyplácanú Centrom právnej pomoci“, čo vyplýva z nadpisu tretej hlavy, v ktorej sú obsiahnuté. Už z toho je zrejmé, že tieto ustanovenia môže aplikovať jedine Centrum právnej pomoci pri rozhodovaní o odmene advokáta podľa § 15 zákona o BPP a súd len v konaní o preskúmanie zákonnosti takéhoto rozhodnutia. Naopak, § 14c vylučuje použitie § 14a a § 14b vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov pri rozhodovaní o náhrade trov podľa Občianskeho súdneho poriadku. Inak povedané, ak súd rozhoduje o náhrade trov, vychádza z toho, akoby advokát nebol ustanovený Centrom právnej pomoci. Aplikácia ustanovení § 14a a § 14b súdom pri rozhodovaní o náhrade trov je tým vylúčená, a tým je vylúčená aj prejudicialita týchto ustanovení v danej veci pred najvyšším súdom.

3. Ústavný súd preto správne odmietol návrh najvyššieho súdu ako návrh podaný niekým zjavne neoprávneným v zmysle § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

4. Nemôžem sa však stotožniť s úvahami odmietajúceho uznesenia o „nedostatku právomoci“ na prerokovanie predmetného návrhu.

4.1 Petit návrhu (senátu) najvyššieho súdu bol zjavne inšpirovaný praxou Českej republiky, v ktorej tamojší ústavný súd rozhoduje o „zrušení“ právneho predpisu alebo jeho ustanovení. Prax slovenského ústavného súdu je však od počiatkov jeho existencie iná – slovenský ústavný súd používa deklaratívny (hoci nie nevyhnutne deklaratórny) výrok, že určitý právny predpis (jeho ustanovenie) nie je v súlade s iným právnym predpisom (jeho ustanovením). Nedomnievam sa však, že by sa takto, takpovediac českým spôsobom, formulovaným návrhom najvyšší súd domáhal rozhodnutia, ktoré je mimo kompetencie ústavného súdu, alebo dokonca ultra vires (bod 41 odmietajúceho uznesenia).

4.2 Právomoc je v procesnom práve všeobecne vymedzená ako rozsah záležitostí, ktoré je súd oprávnený a povinný prerokovať a rozhodovať (porov. Winterová, A., a kol. Civilní právo procesní. s. 23). Keďže ústavný súd je tiež súdnym telesom, ktoré sa v princípe spravuje zásadami civilného procesu, nenachádzam presvedčivé dôvody, aby preň platili iné princípy.

Pri posudzovaní toho, či určitý návrh smeruje na (požaduje od ústavného súdu) prerokovanie a rozhodnutie takej záležitosti, nie je podľa mňa rozhodujúci vždy a za každých okolností petit, ale je potrebné vychádzať z celého obsahu návrhu, najmä z opisu rozhodujúcich skutočností a právnej argumentácie, na ktorej je určitý petit založený. Vada petitu je formálnym nedostatkom podania, na ktorého odstránenie ústavný súd môže, no aj nemusí vyzvať (pozri prehľad judikatúry v bodoch 42 a 43), no bez ďalšieho nemôže vylučovať právomoc ústavného súdu. Aj správne formulovaný petit môže byť formulovaný vo veci, ktorá nepatrí do právomoci ústavného súdu, a naopak, aj vo veci patriacej do jeho právomoci možno formulovať nesprávny petit.

4.3 Keďže exempla trahunt, skúsím jedným pritiahnúť aj ja – ak sťažovateľ v sťažnosti podanej podľa čl. 127 ústavy bude žiadať „vyslovenie porušenia základných práv“ a „primerané finančné zadosťučinenie“ za dopravnú nehodu, ktorú mu spôsobí armáda svojím vozidlom pri presune, pôjde napriek „správne“ formulovanému petitu zjavne o vec, ktorá nepatrí do právomoci ústavného súdu. No naopak, ak takýto sťažovateľ bude žiadať „náhradu škody“ od orgánu verejnej moci za prietahy v určitom konaní, môže ísť pokojne o sťažnosť na porušenie základného práva podľa čl. 127 ústavy zbytočnými prietahmi v konaní so žiadosťou o primerané finančné zadosťučinenie, a to napriek nesprávnej formulácii petitu. V tomto zmysle vlastne hovorí na s. 143 aj publikácia citovaná v bode 35 odmietajúceho uznesenia.

Rozdiel medzi oboma situáciami je zrejmý – pri nedostatku právomoci musí ústavný súd návrh odmietnuť, pretože tento nedostatok právomoci je neodstrániteľnou prekážkou (nedostatkom podmienok) konania. Naopak, vada petitu je v princípe odstrániteľnou procesnou prekážkou, o ktorej odstránenie sa navyše niekedy usiluje aj ústavný súd. Odmietajúce uznesenie však pomerne máľúco obe procesné prekážky cituje súčasne a z jednej vyvodzuje druhú (body 37 až 40 verzus body 42 a 43), až z bodov 42 a 43 vyplýva dojem, že zmenou petitu by zrazu ústavný súd právomoc na konanie získal. To je podľa mňa v rozpore s povahou nedostatku právomoci ako neodstrániteľnej procesnej prekážky.

4.4 Z obsahu návrhu je podľa môjho názoru naopak zrejmé, že najvyšší súd sa na ústavný súd obrátil vo veci posúdenia súladu ním označených právnych predpisov nižšej právnej sily (zákon, vyhláška) s predpismi vyššej právnej sily. Také konanie jednoznačne patrí do právomoci ústavného súdu, pretože je upravené priamo v čl. 125 ústavy. Navrhovaným petitom najvyšší súd tiež nežiadal nič iné než to, aby ústavný súd zbavil uvedený právny predpis nižšej právnej sily jeho účinnosti a platnosti, čo sú následky, ktoré beztak nastávajú ex constitutione ako následok vyslovenia nesúladu. Najvyšší súd tak určite nežiadal od ústavného súdu konať ultra vires, ako to tvrdí odmietajúce uznesenie v bode 41, ale len neobratne a nesprávne formuloval petit zodpovedajúci jeho návrhu (§ 37 ods. 3 zákona o ústavnom súde). Za týchto okolností nemal ústavný súd vysloviť nedostatok právomoci na konanie, ale nanajvýš (ak vôbec), že návrh nespĺňa ustanovené náležitosti.

5. V závere mi nedá nevysloviť jednu kritickú poznámku. Život práva prebieha medzi formálnosťou a materiálnosťou. Formálnosť, ba až formalizmus, majú v práve svoje funkčné a nenahraditeľné miesto. Formálnosť ostáva aj v dobe materiálnosti kúzlom práva. V zložitom hľadaní tejto miery ústavný súd často a oprávnene vyčíta všeobecným súdom príliš formalistický výklad (za všetky napríklad I. ÚS 26/2010, I. ÚS 366/2010, I. ÚS 164/2012, I. ÚS 118/2013, III. ÚS 108/2010, III. ÚS 194/2012, III. ÚS 164/2013, IV. ÚS 159/2012, IV. ÚS 340/2012, IV. ÚS 30/2013). Už socialistické súdy v judikáte R 30/1978 vyslovili tieto (vo svojej podstate protiformalistické) závery: „Návrhu, ktorým sa žiada, aby súd zrušil uzavretú zmluvu, nemožno vyhovieť. Je však povinnosťou súdu, aby žalobcovi poskytol...

potrebné poučenie a viedol ho k takej formulácii návrhu, ktorá by zodpovedala ustanoveniam právnych predpisov a záujmom, o ochranu ktorých žalobca žiada.“ Teda nie nedostatok právomoci, hoci hmotné právo nedovoľuje súdu „zrušiť zmluvu“, ale len nesprávny petit.

Keď vychádzam z predpokladu, že v predmetnej veci bolo odmietnutie pre nedostatok právomoci skutočne modalitou nefunkčného formalizmu, tak musím konštatovať, že ústavný súd takto oslabuje svoju legitimitu na kritiku formalizmu súdov všeobecných.